

Het dagblad van de SDAP, *Het Volk*, merkte een week later schamper op dat het afspannen van de paarden van het koninklijk rijtuig niet meer was geweest dan een 'onder toezicht van enige hoge omes' ingestudeerde, 'zorgvuldig geënsceerde klucht – gelijk heel de Oranjesfurie van deze week. Een stukje volksbedrog waartoe leger en hofhouding hebben samengewerkt'.¹

Is meer nodig om te onderstrepen hoe diep (en vooral: hoe tegengesteld) de eerste reacties waren op die slechtst voorbereide revolutiepoging uit onze geschiedenis?

Poging waartoe het, had die ene leider, Troelstra, aan zijn gevoel de breidel aangelegd van zijn gezond verstand, niet eens gekomen zou zijn. Zij kostte hem een groot deel van zijn naam, zijn gezag, zijn gezondheid. En hij was de enige niet die voor het gebeurde een hoge prijs te betalen kreeg.

De nawerking

Op de keper beschouwd was er in november '18 in ons land weinig aan de hand geweest, miniem-weinig wanneer men het vergelijkt met de politieke omwentelingen die zich in Centraal- en Oost-Europa voordeden. Nuchtere analyse had kunnen leiden tot de conclusie dat de sociaal-democratische arbeidersbeweging in de loop van één generatie blijkbaar veel meer in de Nederlandse samenleving ingegroeid was dan zij zelf, en dan in elk geval haar grote voorman besefte en wilde toegeven. Van serieuze voorbereiding, ja van voorbereiding welke ook, op een greep naar de macht was geen sprake geweest. Het vuur dat even opvlamde, was een strovuur gebleken; het had de leuzen, die het voedde, eigenlijk verteerd.

Nuchtere analyse – maar een analyse achteraf. De tijdgenoot beleefde het anders. Gaat het te ver wanneer men Troelstra's mislukte revolutiepoging met een onverwerkt psychisch trauma vergelijkt? Men kwam het moeilijk te boven. De herinnering bleef nawerken, nawrokken, in de politieke ontwikkeling – enkele tientallen jaren lang, ja tot in de Duitse bezetting. Vandaar ook dat wij dat traumatisch moment met enige uitgebreidheid wilden schetsen. Wat gebeurd was, betekende een emotionele doorkruising van het proces van feitelijke integratie in het volksgeheel van de veruit sterkste

¹ *Het Volk*, 22 nov. 1918, aangehaald in Cornelissen e.a.: *De taaië rooie rakkers*, p. 253.